

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Franciškanska ul. 6/A. Vse pošiljate je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠI

Stanovsko političko glasilo UJU. - Pove

Licealna knjižnica
1058 Ljubljana, Strossmayerjeva ulica.
II. drž. gimn. (Bpl.)

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. Posamezna štev. Članstvo „Pov. bljana“ ima s člapano naročnino. Za oglase in retice vseh vrst je Din 250 od petih. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Ali naj ostanejo poverjeništa?

To vprašanje, ki je postavljeno z vprašanjem spremembe pravil na dnevi red. se je moglo poroditi samo v glavi nekoga, ki sedi v centrali in od tam motri položaj ter kuje svoje načrte.

Kakšen neokreten stvar bi pač predstavljala naša organizacija ako bi poznala samo okrajna učiteljska društva in osrednje vodstvo! To zadnje naj bi mislilo, delalo, sklepalo za vse, dajalo iniciativo vsem včlanjenim društvom brez osebnega stika in poznanja članstva. Misel se mi zdi tako nemogoča, da smatram vsako diskusijo o njej za nepotrebnost.

Drugo je vprašanje, ali naj ostanejo sedanja poverjeništa, katerih je skupaj pet, ali na se naj za vsako oblast ustanovi posebno oblastno poverjenišvo, tako da bi bil ustroj organizacije tesno prilagojen upravni ustroju države.

Marsikomu utegne biti ta predlog po godu. Baš zato se mislim pri njem pomuditi. Kar v naprej izjavljam, da ga enako odločno odklanjam kakor misel, o odpravi poverjeništev, da odklanjam tudi vsako kompromisno formulo, zgrajeno na osnovi oblastne razdelitve državnega teritorija. Ko bi šlo pri spremembi pravil edino za to vprašanje, lahko bi vso zadevo mirno postavili z dnevnega reda.

»Ne zroli zunanje notranje duhovno edinstvo stanju bodi naš cilj.« tako sem zadnjič bral v uvodniku tega lista. Ta misel se mi zdi plodna in ako nien elobji smisel prav toľmačimo, nam lahko postane vodilna pri razpravi o spremembi pravil.

Organizacija naša bodi tako ustrojena, da bo dajala duhovnemu življenju v njej čimveč prilike za svoboden razvoj in razvoj in bo čimboli pospeševala redni medsebojni stik članstva.

Ta pravica polaga slei kot prei težišče vsega delovanja v okrajna učiteljska društva in izključuje vsak ustroj organizacije ki bi bil zgrajen zgolj na kakem mehanskem principu, pa bodi to slepo posnemanje oblastne uprave, ali velikost teritorija ali število članstva. Odločilni morajo biti drugi oziri, oziri na življenjsko možnost večjih edinic, ki bi organsko združevala vsa ona okrajna društva, ki iz kulturnih, zgodovinskih, šolsko-organizatoričnih, tradicijskih ali teritorialnih razlogov teže k skupnosti, edinic, zmognih za lastno iniciativno delo, za samostojno reševanje opredeljenih nalog, hkrati pa predstavljajočih organske dele ene velike celote. Ne kosamo,

kar tvori že danes neko celino, nasprotno iačimo in množimo obstoječe vezi. Kar krepj posamezne organske edince celotne organizacije, krepj tudi celoto, ker odnosi člana do organizacije niso enosmerni, ampak prepleteni, posredni in neposredni, čim številnejši in prepletenejši tem močnejši. Ni treba da bi radi enih zamenjali druge. Uvažati mehanska načela v ustroj organizacije bi pomenialo razdirati duhovne vezi, dušiti duhovno življenje, ubijati na ljubo nekemu neorganskemu centralizmu impulzivno, iniciativno življenje, ki more uspevati le tam kjer se svobodno uveljavljajo individualne življenjske sile.

Naša prizadevanja morajo iti nesorotno za tem, da dolagoma ustvarimo iz navadne interesne organizacije, slično drugim stanovskim organizacijam, duhovni organizem, v katerem bo vsak del živel poleg skupnega tudi svoje individualno življenje in bo celotna organizacija predstavljala neko organsko zajednico manjših edinic, t. i. poverjeništev, te pa organski sestav organizacijskih celic, t. i. okrajnih učiteljskih društev.

Popolnoma zgrešeno bi bilo zato, ako bi hoteli s svinčnikom v roki na podlagi zemljevida in statističnih podatkov o članstvu samovoljno razdeliti državno ozemlje na gotovo, nemara že v naprej določeno število poverjeništev brez ozira na razne druge soodločilne momente, enako zgrešeno pa tudi ako bi vzeli kratkomaľo oblastno razdelitev za osnovo ustroja naše organizacije.

Mislim, da ni nikomur med nami prikopna misel, da bi se slovensko članstvo UJU moralo zadovoljiti z dvema poverjeništvoma poleg 31 družij, pa bodi da bi se upoštevalo število organiziranih članov. Mehanski princip števila bi dominiral, princip majoritete, kakor v parlamentu, mrtev nepolden princip, neraben za organizacijo ki je zgrajena na prostovoljnem članstvu. Seve tudi število igra svojo za poslovanje neobhodno potrebno ulogo, a ne dominantne, edino odločilno.

Ali res ne predstavlja sedanje naše poverjenišvo, združujoče vse slovensko učitelstvo v svojem okviru, nič drugega, kot gotovo število enakopravnih članov? Ali nišmo ena homogena skupina, neka duhovna zajednica zase, ki zasluži, da se jo kot tako ne glede na število posluša in uvažuje? Ali bi mogli dopustiti, da bi se nas v vprašanih in zadevah, ki so za našo slovensko šolstvo vitalnega pomena, enostavno preglasovalo? Dobro vem, da danes tega nihče ne name-

rava, a zgolj majoritetni princip ki bi ga uvedli z oblastnimi poverjeništvii, bi naravnost zavaljal k takim eksperimentom in z njimi zanašal spore v naše vrste.

Psihološko izviraio taki načrtj iz istih razlogov, kot težnje po popolni unifikaciji šolstva, ki bi morala naše šolstvo vreči v njegovem razvoju za desetletja nazaj. Te psihološke razloge moramo iskati v zunanjem mehansko iz dnevne politike na kulturno polje premešenem pojmovanju narodnega edinstva. To površno pojmovanje naše nacionalne ideje nam neizmerno škodi ker vzbujia mnenje, da pomenia nacionalno edinstvo negacijo vsega individualnega življenja posameznih delov nacije. Baš to individualno življenje pa je neizčrpen vir za kulturno rast in bogastvo cele nacije. Ali se res ne sme veseliti brat bratovega bogastva? Ali bo niemu v kvar, ako mu bomo v enem ali drugem oziru za en korak naprej. Ali ni bolje, da se zledeujemo drug ob drugega vrlinah?

Ne, da drug drugega preglašujejo, da drug drugega spoznavajo in prepričajo — to pričakujemo od svojih zastopnikov v Beogradu.

Sedanja poverjeništa naj ostanejo izvzemši beograjskega, ki je preobsežno in ne predstavlja napram drugim nobene prave v nuinih notranjih razlogih utemeljene enote. Organizacija zgrajena na oblastnih poverjeništvii, bi predstavljala velik neokreten in drag aparat. Večina oblastnih poverjeništev bi bila tako v pogledu na število članstva kot na svoje duhovne in materialne sile prešibka za samostojno, iniciativno delo ter vostvo včlanjenih društev. Zato bi se morala manjša poverjeništa zonet družiti za reševanje gotovih skupnih nalog.

K debati o izpremembi pravil UJU.

Tov. Tomo Jurković razpravlja o izpremembi pravil v »Narodni Prosveti« in nasvetuje sledeče:

1. Pravila sama morajo izključevati vsako partizanstvo, morajo zagotoviti popolno nadstrankarstvo UJU in omogočiti pristop vsemu učitelstvu v državi v UJU.

2. V Glavni Odbor UJU naj bi volile člane pokrajinske skupščine poverjeništev, ker te mnogo bolje poznajo sposobne ljudi iz svoje srede, kakor pa glavna skupščina, kamor so prišli dosedaj delegati v tem pogledu povečini popolnoma nepripravljani.

3. Število članov Glavnega Odbora naj se porazdeli proporcionalno med poverjeništa.

kar bi ves ustroj organizacije še bolj kompliciral.

Edini razlog, ki bi se lahko navedel v prilog oblastnih poverjeništev, bi bil ta da je prosvetna uprava organizirana po poverjeništvii. A ta razlog ne more biti odločilen.

Tudi pri obstoječih poverjeništvii se lahko najde nek način, kakor bi se moral naiti pri združenju več oblastnih poverjeništev v eno, da bo imela vsaka oblast svojega pooblaščenca za neposredno občevanje z organi prosvetne uprave. Tudi ne pozabljamo, da prosvetna uprava pri nas še ni končno v celoti urejena. Ne vemo, kaj nam prinesejo šolski zakoni.

Učitelstvo zahteva ločitev šolske od politične uprave vedno bolj tudi uvideva potrebo decentralizacije iste ne le v interesu hitrejšega, točnejšega poslovanja, ampak še bolj zato, ker si od nje obeta več razvojne svobode in možnosti iniciativnega dela na šolskem polju. Torej že iz razloga, ker ne vemo kako bo bodoča naša šolska uprava urejena, ne kaže, da se prenažimo s preustrojem organizacije.

Pač na bi priporočal okrajnim učiteljskim društvom predlog našega, t. i. učiteljskega društva za Mežiško dolino v uvaževanje, da se naj beograjsko poverjenišvo deli v tri poverjeništa, in sicer v skopelisko, beograjsko in novosadsko, tako da bi imeli znanprei namesto pet, sedem poverjeništev. Tako bi se nesorazmerie med številom članov in obsegom beograjskega poverjenišva in drugimi poverjeništvii izravnalo in bi odpadel glavni razlog da je sploh vprašanje naših poverjeništev prišlo na dnevni red.

Janko Gačnik.

LISTEK.

Naš ideal kmetske občine kot gospodarske in kulturne zajednice.

Nešteto je zgledov, da se je z združništvom posrečilo kmetsko občino dvigniti tako gospodarsko, socialno, kakor kulturno.

Vsaka kmetska občina oziroma vas postani to, kar smo zgoraj nazvali:

gospodarska zajednica.

Vas pa ni bila le gospodarska, ampak tudi duhovna zajednica, in to je deloma tudi ostala, dasi je razkrajaioči vpliv prehoda iz naravnega do denarnega gospodarstva in s tem na rastoči vpliv mesta uničil stare oblike duševnega življenja. Osnova duševne skupnosti, t. i. delo je ostala slei kot prei ista.

Delo, ki ga opravlja deželan, pa bodi kmet ali hlapec, je celotno delo. Vedno ima njega cilj pred seboj, ga ima v pregledu in podreia trenutno delo končnemu smotru. To delo je produktivno, ustvarjajoče delo, delo, ki postaja vsebina in smoter življenja. Te vrednote dela so pri vseh iste, dasi so množini pri posamezniku različne. To daie vsem ne-

ko skupno duševno razpoloženje, ki je dragoceno, ker gre baš za, ustvarjajoče delo.

Četudi vsak na svoj način obdeluje svoje polje, vsak stanuje v svoji hiši, streže svoji živini, jih vendar družijo mogočni činitelji. Ista je vruda, ki jih redi, isto solnce, isti dež, ki onloia setve, v istem letnem času opravljajo isto delo. Skupni so jim upi na žetev, skupna skrb radi nje, skupno veselje, če je plod njih dela srečno spravlien pod streho. Grozeči temni oblaki vzbujajo v vseh isto bojazen, epidemija zadeva vse. Tako si dele skupno veselje in žalost, skrb, upanje in obup. Iste naravne sile so, od kojih se čutijo neizbežno vsi odvisni, isti je Bog, do katerega se obračajo z molitvami in žrtvami, s prošnjami in zahvalo.

Ta enakost ustvarjajočega dela, enakost čustvovanja je podlaga pravega zajedniškega življenja, enotne kulture. Vas postaja tako duševna enota in osebnost, v kateri postaja uspeh in delo poedinca doživetie za celoto. Iz tega sorodnega, duhovnega stanja izvira vsa vaška kultura. Ono je ustvarilo pravilico in pripovedko, narodno pesnitev in pesem, ono je gradilo kmetski dom, prikladen okolici, tu je izvor domače obrti, domače noše, domačih običajev, skratka vsega, kar opažamo v preteklosti in se-

daniosti harmoničnega in pristnega v kmetskem, v vaškem življenju.

Nikier se ni ta enotnost tako nepotvorična ohranila, kakor v verskem življenju. To je zadnja krepka vez, ki se je ohranila, podprta z močno avtoriteto cerkve in s čuvstvom vedno enake odvisnosti od naravnih sil. To vez razrušiti bi pomenilo vaško zajednico popolnoma uničiti, ako ne bi našli nove forme verskega čuvstvovanja in življenja.

Gospodarska zajednica je predpogoj za duhovno zajednico v kmetski občini. Ena brez druge ni možna, ena vodi k drugi. Zajednica, ki ne bi gojila tudi duhovnega življenja, trajno ne bi bila možna; nasprotno pa mora duševna solidarnost nujno voditi k zadružnemu gospodarstvu.

Enakost gospodarskih interesov, slično čuvstveno in duhovno življenje, to je, kar loči vas od mesta. Kajti to, kar mesto označuje, je dalekosežna diferenciacija dela in čuvstvovanja, ki nasprotuje razvoju trajne velike zajednice. Mestno prebivalstvo se deli v celo vrsto malnih in prav malnih zajednic, ki jih družijo zgolj gospodarski, emotni interesi. Duševne zajednice pa se ustvarjajo po poklicih in stanovih, tako da ima n. pr. že vsak stan svoje pevsko društvo.

4. Glavni Odbor naj izbere izmed sebe ožji akcijski odbor, oziroma eksekutivo, ki bo vodila vse tekoče posle. Ti člani morajo biti iz Beograda ali najbližje okolice.

5. Smoter enotni organizaciji mora biti manifestacija skupne stanovske zavesti (stanovsko edinstvo), obramba materialnih interesov, skupni pogledi na prosvetne probleme in solidaren nastop za vse te potrebe.

6. Inicijativno delo je treba da se vrši v jedinicah okrajnih učiteljskih društvii in poverjeništvii. Tu se morajo tudi realizirati vse specialne potrebe poedinih krajev, ki so različne in niso vsem skupne ter bodo obstojale vedno.

7. Gospodarske ustanove je treba pribustiti poverjeništvom in tudi materi-

Nastajanje ožjega stika z naravo, neodvisnosti od naravnih sil je mestiana napravila duševno svobodnejšega; a skupljanje množic na tesnem prostoru, s katerim se ne veželo ne znanje ne notranje vezi, je napravilo iz njega brezdomovinca. Brez notranje harmonije med kulturo in naravo postaja sentimentalni iskalec in sanjač bodoče ali minule sreče, če se ne dusti rajne voditi zvoli od menjajočih višov dneva. Zato je mesto domovina civilizacije, ne pa kulture, ako iščemo namreč to v harmoniji notranjega življenja.

Zahtevé, ki jih stavlja mesto, se obračajo na razum. V njega razvoju, v razširjenju znanja kot pogoj za obvladanie materialnega sveta išče svojo vzgojno nalogo. Za pravo kulturno življenje manika miru, porlobitve. Vedno menjajoči in stonjuioči vtisj življenja utrujajo čute. Obzorje mestiana je zato tudi širše, a pri vsem tem je površen. Pravo globie sožitie je težje dosegljivo. Druze kot gospodarske odvisnosti ne pozna, avtoritete ne priznava nobene. Realnost edina je zani merodajna, to kar je dostopno vsai intelektu

(Dalje prih.)

alno stran vzdrževanja organizacijskega aparata je prepustiti poverjeništvom, da skrbe za gospodarsko podlago rednega poslovanja organizacijske uprave.

8. Člani uprave naj bodo oni, ki so čimmanj odvisni od oblasti in režimov. Nagle in nepričakovane politične izpremembe naj ne bodo preveč odmeva v naši organizaciji. To je nam samo v škodo. Zato bi bilo treba v pravila vnesti, da v odbore vstopijo lahko le oni, ki imajo stalnost in stalna mesta, v nasprotnem slučaju se je na vsaj do skrajnosti držati tega principa. Tudi ni primerno, da so v odborih uradniki ministrstva in nadzorniki ter člani s sličnimi položaji, ker so isti vedno vezani in nimajo tako prostih rok ter ne morejo zavzeti strogo stanovskega stališča in interesov. To naj se prakticira le v izjemnih, res uvaževanja vrednih slučajih, pri stanovsko samoniklo izkristaliziranih osebnostih.

K temu pridominiamo, da je pričel Činovniški Savez že resno razmišljati, da bi se organiziral na sindikalni podlagi, kar mora biti tudi za učitelstvo ideal, če hočemo stopiti na pot, da bomo pričeli iztrebljati korupcijo in partizanstvo in resno braniti stanovske interese.

Enako se je pri Činovniškem Savezu ventiliralo vprašanje, da bi bil v Beogradu (kot centrali) le poslovni predsednik, poleg njega pa naj bi se izvolil iniciativni predsednik, ki bi bil lahko tudi izven Beograda. Obea bi se opredelil delokrog in naloga.

Pri UJU se je tudi že sedaj pokazala potreba ožjega iniciativnega odbo-

ra, ki bi sestajal iz zastopnikov cele države in bi dalj iniciativo, poslovniemu (izvršnemu) odboru UJU v Beogradu. Aparat Glavnega Odbora je predrag.

Ta misel bi se dala dobro realizirati in bi se dalo poslovanje naše organizacije zelo pospešiti in ojačiti, če bi lahko izvolili izmed svojih najboljših iniciativnih organizatorjev predsednika izven Beograda.

Nuina potreba bi bila, da bi ta iniciativni predsednik skliceval po možnosti mesečno in ob nujnih slučajih tudi izven tega na sejo vse predsednike poverjeništev v najprikladnejšem centru države izven Beograda, kjer bi v rednih sejah sklepali o nujnih potrebah, korakih in delovanju našega Udrženja.

Ta iniciativni ožji odbor bi sestajal iz iniciativnega predsednika UJU, iz vseh predsednikov poverjeništev in iz poslovnega predsednika UJU ter poslovnega tajnika UJU iz Beograda.

Sklepe tega iniciativnega ožjega odbora bi izvrševal poslovni predsednik v Beogradu skupno s poslovnim ožjim (izvršnim) odborom v Beogradu, ki bi se lahko sestajal tedensko na seje in bi reševal tudi druge tekoče zadeve, ki pridejo na udruženje.

Na ta način bi se naša centrala v Beogradu tudi iniciativno močno okrepila in bi se dvignilo delovanje Udrženja z ozirom na potrebe vseh poverjeništev v državi. Stvoril bi se na ta način tudi reden osebni kontakt med našo centralo in vsemi poverjeništvom, kar bi bilo v veliko korist učitelstva in česar nam sedaj manjka.

IVAN ŠMAJDEK:

Ali moremo biti za Deklaracijo?

(Konec.)

IV.

Ta člen deklaracije zopet povdarja, da se ne smemo dotakniti načel, ki so podlaga naši organizaciji in radi kojih smo tudi včlanjeni. Glasilo naše naj se bori le za materialne zahteve, borbo za načela naj na omesti, ker niso skupna celemu stanu.

Tovariši, ali ne pomislite, da je naša organizacija vse drugačna kot so druge strokovne organizacije? Boriti se imamo vendar za svobodno učitelstvo in svobodno šolo, seveda ne v takem pravcu, kot nam očita sprotniki, šolo učiteljstvu, katero hoče mladino vzgajati v dobre državljanke, ki bodo versko strpljivi, ljubili svojega kralja, svojo domovino in državo in tudi spoštovali one, ki vodijo državo v pravi smeri.

V.

Stanovsko moralo, zavest in disciplino je možno utrditi le z značajnim in odkritim nastopanjem proti vsakemu tovarišu, čeravno je nasprotnega naziranja. Značaj in disciplino nam je pokazati tudi v javnosti in vselej ščititi tovariša, ako se mu godi krivica. Stanovske morale, zavesti in discipline na ne okrepamo, ako svoji osebni ambiciji v korist podiramo ono, kar so gradili tovariši-idealisti dolgo vrsto let z veliko požrtvovalnostjo in so bili vsled svojega idealnega dela v korist celemu stanu tudi socialno in gnetno oškodovani. Ti tovariši na osebne interese niti mislili niso, ampak le na koristi celote — celoga stanu in njih pridobitve koristijo tudi tovarišem deklarantom.

VI.

Ta člen, tovariši, mi postane nerazumljiv, če čitam II. člen deklaracije. Polno fraz, a stvarnega ni drugega v njem, kot če bo naše glasilo res znalo čuvati svobodo stvarne kritike za vse, ne samo za one, ki se udeležujejo v pozitivnem pravcu v duhu deklaracije. Ali ni tako razumljiv?

VII.

Res bi bilo dobro, da bi si naša organizacija priborila nazaj oni ugled in ono pozicijo, ki jo je imela pred deklaracijo. Saj to je vsak režim in vsak politični činitelj uvaževal, samo eden ne in ta to tudi nikdar ne bo. Če pa hočemo pridobiti ugled še pri tem, ki nas ne uvažuje, nam ostane edina možnost, da kapituliramo ter sprejmemo načela in interese, katere ta zahteva, ne pa učiteljstvo. Tovariši deklarantje, potem boste na lahko štetili število učitelstva v Sloveniji udruženo v UJU, ker tako sramotne kapitulacije ni bilo niti takrat, ko je švigal do nekdanjem Kranjskem Kaltenegejev bič; potem boste šele uvideli, da take kapitulacije napredno učitelstvo ne prenese, ampak jo bomo prepustili vam.

VIII.

Tovariši so gotovo že pozabili ali pa sploh ne vedo, da je bila neka politična stranka, ki je prepovedovala učiteljstvu se strokovno organizirati v nekdanji »Zavezi«, kar bi tudi še sedaj isto storila za UJU, a nima več tiste moči. Vse druge napredne politične stranke

so pa naravnost pridoročale in podpirale našo organizacijo, ker je zastopala glede šolstva iste ideje in načela kot one. Sigurni smo da lahko, da si nobena stranka, ki bo na vladi, ne bo dala predpisati poti, po kateri naj rešuje šolsko-vzgojne probleme od take organizacije, ki je brez idej in načel. Ne vem, kako mislite v parlamentarni državi uveljaviti voliv organizacije, če ne bo mogoče zastopati glede šolske vzgoje skupnega načelnega stališča po čl. III, točke 3., 4., 5. Mogoče mislite, da bodo stranke, organizaciji na lubo, nastobile kompromisno stališče?

IX.

S tem členom pa naravnost odkrate članom politično svobodo in omejuje članske pravice; zato proč s takimi omejitvami, ker se z njimi vzgaja doležejo le osebne koristi, stanovski interesi so jim na deveta briga. Ravno vsled značajev je naša organizacija uživala ugled, in stokrat ljubši mi je značajen tovariš nasprotne organizacije, kot neznačajen tovariš našega Udrženja.

X.

Glede tega člena sem že omenil, da mora organizacija odločno zahtevati, ne samo braniti, da se moralne in zakonite določbe pri nameščanju tudi izvršujejo. Vse lažje pa uveljaviti svoje zahteve, če pri nameščanju tudi direktno sodeluje, a le v zmislu moralnih in zakonitih določb.

XI.

UJU že pove, da je organizacija za vse učitelstvo naše države. Kdor izmed učitelstva pa se ne čuti toliko svobodnega, da bi pristopil k našemu Udrženju, pustimo mu svobodno pot, a ne zaničujemo ga zato, ker ima mogoče tehtne vzroke, ki mu ovirajo pristop; škoda le, da teh vzrokov ali ne more ali noče premagati.

Pristanem pa na to, da sta obstoi in rast naše organizacije mogoča samo na temelju **naširše duhovne svobode**; a vsak značajen član se bo te duhovne svobode tudi zavedal, jo branil in skušal svoje nazore tudi uveljaviti. Če pa propade s svojimi nazori, bo imel zavest, da je bil značajen in da kot tak ni hotel kapitulirati. In tako so odprta vrata našega Udrženja vsem tovarišem, najsibodo kakršnegakoli svetovnega naziranja. To svobodo smo pa uživali člani našega Udrženja vedno, kar pri nasprotni organizaciji ni tega.

Zato smatram, da **značajno učitelstvo ne potrebuje deklaracije, ker je že brez nje imelo v Udrženju popolno politično in duhovno svobodo**, ker pri Udrženju se ni zahtevalo od članov gotovega političnega prepričanja ali gotovega svetovnega naziranja, **zahtevalo se je le, da so učitelji naše Kraljevine**.

Zato, in pa ker vemo, da nam je le naša organizacija s svojimi jasnimi načeli izvojevala sedanjo pozicijo, **ne more biti značajno učitelstvo za deklaracijo**, ki je le polna nasprotujočih si meglenih fraz, brez jasnih načel.

Za načelno, ne osebno borbo!

Izjava.

Glede na članek »Sadašnjost i budućnost« g. Vlade K. Petroviča, priobčen v 12. številki »Učiteljskega Tovariša« smatram za potrebno, da konstatiram nastopno:

Dne 8. februaria t. l. je prispeval v Ljubljano avtor omenjenega članka podpredsednik UJU g. Vlada K. Petrovič v zadevi novih razmer v ljubljanskem poverjeništvu UJU in v zadevi demisijske podpisance in tov. Dostala. Pri tej priliki je stopil gosp. Petrovič ob navzočnosti prič z nama osebno v stik, nani je prigovarjal k preklicu demisije, se je decidirano izjavil proti deklaraciji in je dal prvo pobudo, da se odzame g. Ivanu Djinniku redakcija »Učiteljskega Tovariša«. Navel je več sredstev, ki jih lahko uporabimo, če hočemo udeležiti svojemu namero.

To v vednost vsem čitateljem zgoraj omenjenega članka.

V Ljubljani, dne 26. marca 1926.

L. Jelenc l. r.

RADOSLAV KNAFLIČ:

Proglas-Deklaracija.

(Dalje.)

Člen VII. proglasa namigava, da naša dosedanja stanovska politika ni bila prava, da si ni znala tekotem 36 let priboriti onega uzleda in onega stališča (pozicije), da bi to bila vsa javnost, vsak režim in vsak politični činitelj uvaževal kot predstaviteljico stanu...

Vsebina tega člena proglasa je žaljiva za vse one mnoge naše delavne, zlasti starejše člane v organizaciji, ki so že pred 40 leti snovali načrte za njeno ustanovitev in so potem kovali v njeni kovčički vse svoje življenje za boljši njen razvoj. Proglas se je s tem členom predrzno povzpnel na sodni stol, dasi njegov pisatelj menda ne more prav pomisliti, koliko truda, skrbi dušnih moči, a tudi stroškov so žrtvovali posamezniki na njen žrtvenik. In vendar bi bil pisatelj lahko izbral primernejše besedilo na primer:

»Trdno smo odločeni vse storiti, da priborimo svoji (ne naši) organizaciji še večji ugled in tako trden položaj, da to bo morala vsa javnost, vsak režim in vsak politični činitelj še v višji meri uvaževati nego doslej...«

Člen IX. Določbe tega člena v proglasu so naravnost škodljive. Politiko proučavati je znanost, koja se predava celo na vseučiliščih. Nobeden osnovnošolski učitelj se ne more zlahka teh predavanih udeleževati; zato se pečajo med nami s to stroko samouki (avtodidakti). Vsi ti so globokomislec, ki si pridobe s časom toliko razširjenega obzorja, da nadkrilijo daleč vse one svoje tovariše, ki se s političnimi vprašanji le toliko pečajo, v kolikor to nanese vsakdanja mo-

rebiti samo takozvana gostilniška priložnost. Globokomislec najdemo v vseh stanovih in v vseh političnih strankah. Naravno je, da pridejo ti s svojimi nazori zlasti, če so tudi dobri govorniki, kmalu na površje ter se odlikujejo v svoji stroki. O teh trde poslušalci, da se za politiko izpostavljajo (eksponirajo). Pomenu točke »eksponirani« bi ti ne smeli postati ne predsedniki in odboriki učiteljskih društev ne člani ožjega oziroma širjega sosveta, a še manje poverjeniki organizacije. V političnih strokah najbolj izvedene in najsposobnejše glave bi morale ždeti skrite, nepoznane in neziskoriščane v kotu zadržati za organizacijo, na njen oder pa se naj postavijo političnih strok neveščje osebe, omejenega političnega obzorja. Ti naj potem vodijo organizacijo tako da si bode ta v smislu besedila tega člena pridobila tolik ugled in takšen položaj (pozicijo), da jo bode morala vsa javnost, vsak režim, vsak politični činitelj uvaževati! Obratno bi se ne smel nobeden teh uravnikov (funkcionarjev) potegovati za poslaniški mandat v narodno skupščino.

Sicer pa izgovarja besedilo tega člena nekaj visoko nad oblaki nedosegljivega. Proglas naj stopi iz te svoje nedosegljive višine na zemljo, na koji živimo ter nam naj imenuje sredstva naj nam rokaže pota po kojih hodeč naj to dosežemo pri klerikalnih politikih in njihovih javnosti. Pred tem namreč nimamo samo nobenega uzleda, temveč oni nas pred narodom v enomer ponižujejo, kjer in kadar le morejo, nobeno sredstvo jim ni v to svrhu dosti slabo.

cih podpreti, da je še za silo služilo svojemu namenu. To je bil za malo občno hud udarec in naravno se ni rada odločila za novo stavbo. Največ brige, skrbi in dela je imel pri tem seveda šolski voditelj, ki pa se mu je posrečilo to pereče vprašanje rešiti v popolno zadovoljstvo šole.

Postavili so bližje vasi tik okrajne ceste novo moderno poslopje za štiri razrede in s stanovanji za učiteljstvo. Šola obdaja obsežen, lepo urejen šolski vrt.

Pokojni Tominc je bil znan daleč okrog kot izvrsten sadjar, vinogradnik in čebelar. Ze pred mnogimi leti je kupil v bližini stare šole zapuščeno in zanemarijeno zemljišče, na katerem je v teku let zasadil krasen vinograd in velik sadonosnik z izbranimi sadnimi vrstami. Sadna drevca pa je dajal tudi kmetom, tako da se je sadjarstvo v tem kraju močno povzdignilo. Za povzdigo kmetijstva pa je skrbel tudi kmetijska podružnica, ki so jo v Globokem ustanovili in ki jo je vodil pokojni tovariš do svoje smrti. Tudi dobro uspevalo posojilnico imajo v Globokem, ki ji je bil ustanovitelj in vso dobo njen voditelj pokojni Tominc. Še na bolniško posteli si je dal prinašati knjige, da je uredil, kar je bilo potrebno.

Pokojni Tominc je visoko cenil pravo tovarištvu. Veselilo ga je, ko so tovariši in prijatelji prihajali v njegovo gostoljubno hišo. Rad jih je povedel v svoj vinograd, kjer jim je postregel z dobro kapljico. Koliko lepš ur smo tam preživeli v prijateljskem pomenku!

Lansko jesen je bil Tominc z mnogimi drugimi upokojen, obdržal pa je še začasno vodstvo šole. Na šoli so delovali zadnja leta poleg njega še njegov sin in dve hčeri. Oče je želel, da bi postal sin njegov naslednik, da bi družina ostala še nadalje skupaj. To bi se bilo tudi zgodilo, da ni kruta usoda z železno roko posegla vmes. Prvo nedeljo v januarju smo spremili k večnemu počitku blagega tovariša Justeka, nekaj tednov pozneje smo šli isto pot za očetom.

Pokojnik je sicer že dalje časa bolehal, a nihče ni slutil, da nas bo tako hitro zapustil. Tragična smrt oboževanega sina je gotovo usodno vplivala nani in predčasno strla njegove fizične moči. Ostavil je nevtolajljivo soprogo in deco, od katere so štirje še nepreskrbljeni.

V sredo, 17. marca je bil pogreb, ki je jasno pričal, kako priljubljen je bil pokojnik. Prihitele je učiteljstvo od vseh strani, da izkaže zadnjo čast svojemu tovarišu, zbrala se je šolska mladina in mnogoštevilno ljudstvo. Dolg sprevod se je pomikal po blatni cesti iz Globokega v 6 km oddaljene Pišce na župnijsko pokopališče. Ob odprtem grobu je pokojniku govoril v slovo lepe besede domači župnik, v imenu tovarišev pa se je poslovil od drugega nam tovariša in prijatelja tov. Čopič.

Šel je od nas — njegov spomin pa ostane vedno med nami.

Počivaj v miru!

K.

Blaž Tominc †.

V Globokem pri Brežicah je dne 15. marca nepričakovano umrl upokojeni šolski upravitelj **Blaž Tominc v starosti 63 let**. O pokojniku se lahko trdi, da je bilo vse njegovo življenje en sam delaven dan.

Po dovršenih študijah na mariborskem učiteljskem letu 1882, je služboval nekaj let v mariborskem okraju. Pred kakimi tridesetimi leti pa je prišel v Posavje kot voditelj takrat še dvorazredne šole v Globokem, kjer je ostal do svoje smrti. Tu je čakalo Tomincova ogromno dela. Šola je obstojala le malo let in treba je bilo v marsičem še orati ledino. A on se ni strašil dela, z njemu lastno vztrajnostjo in energijo se ga je lotil ter ga uspešno vršil celih trideset let. Kmalu je zaslovel po okraju kot izborni šolnik in učiteljstvo brežiškega okraja ga je ob prvi priliki izvolilo svojim zastopnikom v okrajni šolski svet, katero častno mesto je zavzemal nepretrgoma nad četrdesetletja do ukinitve te institucije. V okrajnem učiteljskem društvu je bil istotako zelo delaven član, zlasti prva leta se je večkrat oglašal z aktualnimi predavanji, podpredsedniško mesto pa je opravljal nad 25 let.

Največjo zaslugo za globoško šolo si je pridobil pokojni Tominc nedvomno s stavbo novega šolskega poslopja. Občina je sicer imela lično in primerno šolsko poslopje, ki je stalo kakih dvajset let, a nekoga leta se je jelo to poslopje nekam pogrezati in pokati, da so ga morali na vseh kon-